

badania wątku hamletycznym, obecnym w literaturze polskiej, pojawia się ważny motyw „świata teatru” i związanego z nim „przedstawienia”. Hamlet staje się postacią symboliczną, która uosabia świat idei, „myślenia” [...] (s. 23)”. Myślenie – według tego ujęcia – oznacza aktywizm, polegający na potęgowaniu zdolności twórczych. Ta postawa aktywna zostaje skonfrontowana m. in. przez Antoniego Langego, dla którego Hamlet jest „trucicielem dusz” i orędownikiem wątpiących. Jest to przykład artystycznych reinterpretacji tej postaci. Ratuszna omawia także inne ujęcia szekspirowskiego bohatera w literaturze modernistycznej, w ten sposób dokumentując bogactwo i różnorodność poszukiwań twórczych, uzasadnionych dociekaniem filozoficznymi czy poszukiwaniami estetycznymi.

A zatem w swej monografii Ratuszna skupiła swą uwagę przede wszystkim na Hamlecie, postaci głównego bohatera szekspirowskiej tragedii, który literacko przetworzony przez modernistów ma wyrażać rozterki ówczesnych artystów. W tym celu bada kierunki rozwoju, znaczenie i sens mitu hamletycznego w literaturze przełomu XIX i XX w. oraz związane z tym strategie literackie. Rozważa zatem tę postać w perspektywie „obecności” i „przedstawienia”. Wskazuje w związku z tym na semantycznie nacechowane zachowania Hamleta takie jak np. przechadzanie się po scenie, na to, że scena i widownia są jego naturalnym środowiskiem, że bohater nigdy nie bywa samotny, ponieważ zawsze istnieje wobec kogoś innego lub czegoś innego: sceny, innych osób, czy nawet samego siebie, czyli własnych marzeń, tęsknot, wyobrażeń. Ratuszna zwraca uwagę na ważne – jej zdaniem – pojęcie „powtórzenia”: postać Hamleta zostaje w szczególny sposób powtórzona/przetworzona w literaturze młodopolskiej, odbita czy też zrekapitulowana. W ten sposób – jak dowodzi badaczka – młodopolski Hamlet istnieje i funkcjonuje jako postać wielokrotniona. Ostatecznie w jej odczytaniu jest to postać kryzysowa, postać-maską uosabiająca wszelkie niepokoje pokolenia schyłkowców. Badaczka dostrzega aporetyczność tej postaci - z jednej strony wyrażającej tragizm związany z fatalizmem ludzkiego losu, z drugiej przepełnionej witalizmem (zabawa, groteska).

Autorka zwraca uwagę, że postać Hamleta była wtedy najczęściej analizowana przy użyciu kategorii tragizmu. Tym bardziej – jej zdaniem – należy docenić inne ujęcie tej postaci – komiczne, groteskowe, ironiczne. Słuszne wydaje się zatem nakierowanie jej uwagi na preegzystencjalizm bohatera szekspirowskiego. Takie postawienie sprawy pozwoliło Ratusznej na opisanie sytuacji egzystencjalnej samych modernistów, którym – jak wynika z jej rozpoznań - bliska była postawa melancholiczna, polegająca na nieprzezwyciężonym odczuciu braku i straty. Z tego powodu pojęcie postawy hamletycznej wydaje się jej adekwatne do sytuacji pokolenia „późno urodzonych”, rozpaczliwie poszukujących własnej tożsamości, prawdy i

sensu życia. Te obszerne rozpoznania, dotyczące różnych sposobów nawiązań do sztuki Szekspira i postaci Hamleta w literaturze modernistycznej, pozwoliły badaczce na uchwycenie i wnikliwie opisanie przemian światopoglądowych epoki przełomu antypozytywistycznego: od dekadentyzmu i poczucia tragiczności istnienia po witalizm oraz groteskę i ironię. Według ustaleń badaczki Hamlet staje się pierwowzorem, maską artysty, a szerzej rzecz traktując, współczesnego człowieka. A zatem, podsumowując te rozważania, Ratuszna dochodzi do konkluzji, że wątki hamletyczne istnieją w dwóch głównych wariantach: dekadencjnym – pesymistycznym i witalistycznym - optymistycznym. Wszelkie wzmianki na temat Hamleta i hamletyzmu pozwoliły ówczesnym twórcom zainicjować dyskusje na tematy artystowskie, estetyczne, egzystencjalne, filozoficzne i światopoglądowe.

Autorka, opierając się m. in. na badaniach Waltera Benjamina, Petera Brooka, czy Wystana Hugh'a Audena, w szeregu artykułów analizuje postać duńskiego księcia w kontekście kulturowym. W centrum swoich zainteresowań Ratuszna stawia koncepcję Hamleta wypracowaną przez Stanisława Wyspiańskiego, którą w szczególny sposób dowartościowuje w tym tomie. Wskazuje też na silne powiązanie wątków hamletycznych z wątkami polskimi i patriotycznymi („polski Hamlet”), podążając m. in. za Brandesem i Gervinusem tropi je u Micińskiego, który podejmuje to zagadnienie w kontekście sprawy polskiej. Z godną podziwu drobiazgowością i wnikliwością autorka analizuje warianty tego motywu w licznych tekstach: *Ostatnim Hamlecie* Artura Schroedera, *Hamlecie* Jana Stena, *Grodzie słonecznym* Żuławskiego, *Hamlecie* Stanisława Miłaszewskiego, *Ofelii* Wyspiańskiego i jego *Studium o Hamlecie*, *Hamlecie* oraz *Don Juanie* Nowaczyńskiego, gdzie mit został twórczo przetworzony w ramach nowocześnie rozumianej estetyki tragizmu, a następnie groteski. Całość rozważań przez badaczkę została dobrze osadzona w kontekście recepcji dzieł Szekspira w Polsce, mających wpływ na kształt artystyczny i wymowę poszczególnych utworów.

Podsumowując nasze rozważania, należy stwierdzić, że wątek Hamleta i hamletyzmu pozwolił Hannie Ratusznej podjąć zagadnienia ważne dla pogłębienia wiedzy o literaturze modernizmu. Wiele jej spostrzeżeń, dotyczących mitu hamletycznego, ma charakter odkrywczy, choć można w tomie także wskazać fragmenty słabsze, jak np. ten dotyczący analizy *Klątwy* Wyspiańskiego, warto również upomnieć się o kilka nazwisk badaczy nieuwzględnionych w bibliografii np. Miłosławy Bukowskiej-Schiemann, ale ogólnie rzecz traktując całość tomu wyróżnia erudycyjność, rzetelność warsztatowa i odpowiedzialność za wypowiedzane słowa. Hanna Ratuszna prezentuje solidną wiedzę z różnych dziedzin sztuki. Z tych wszystkich powodów *Cień Hamleta* należy uznać za ważną, syntetyczną próbę analizy mitu hamletycznego w różnych utworach XIX i XX w. Systemowa próba zbudowania syntezy

stanowi niewątpliwie o walorach tej monografii, która, podobnie jak dwie pozostałe, dobrze wpisuje się w nurt interdyscyplinarnego myślenia o literaturze, charakteryzuje się bogactwem materiałowym, przemyślanym uporządkowaniem treści, logiczną kompozycją, wysokim poziomem merytorycznym, pogłębioną interpretacją tekstów literackich z różnych okresów literackich oraz bogactwem refleksji na tematy ważne dla współczesnego człowieka.

Dokonana naukowe Hanny Ratusznej są duże, świadczą o tym, że mamy do czynienia z dorobkiem bogatym i różnorodnym, naukowo wartościowym. Interesowały ją kwestie literackie, jak również artystyczne (badaczka wykazuje się dobrą znajomością historii sztuki) oraz filozoficzne. To spojrzenie na literaturę z wielu perspektyw sprawia, że jej dorobek badawczy prezentuje się jako jakościowo poważny i różnorodny.

Ważną dziedziną, którą zajmuje się Hanna Ratuszna, są prace edytorskie. Wraz z dr. Adamem Jaroszem z Uniwersytetu w Gissen opublikowała w wydawnictwie Verlag tom *Stanisław Przybyszewski. Ich bin die Maske meines Geistes (dwa odczyty)*. Od roku 2015 pełni funkcję redaktora naczelnego „Litteraria Copernicana”, w związku z tym uczestniczy w przygotowaniu każdego numeru pisma na wszystkich etapach prac edytorskich.

Hanna Ratuszna pracowała w zespołach grantowych jako współwykonawca:

- w latach 2009-2012 w grantie NPRH (nr 3191/B/H03/2009/37) (kierownik prof. dr hab. Mirosław Strzyżewski) *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764-1918* przygotowała hasło: *symbol/symbolizm* (wydrukowane w: *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764-1918: pojęcia, terminy, zjawiska, przekroje*, t. 2, N-Ź, red. J. Bachórz, G. Borkowska, T. Kostkiewiczowa, M. Rudkowska i m. Strzyżewski, Toruń-Warszawa 2016, s. 592-598).

- w latach 2015- 2018 w grantie NPRH (nr 1bH 15 018483) (kierownik: Violetta Wróblewska) *Słownik bajki ludowej*, gdzie przygotowała hasła: *Bajka ludowa w literaturze dwudziestolecia międzywojennego; Bajka ludowa w literaturze Młodej Polski; Bajka ludowa w literaturze pozytywizmu i Bajka ludowa w literaturze romantyzmu*, zostały opublikowane na stronie *Słownik bajki ludowej*.

- obecnie pracuje w grantie NPRH (nr 1H 17 0133 85) (kierownik: Gabriela Matuszek-Stec) pt. *Edycja krytyczna dzieł Stanisława Przybyszewskiego* – serie A i B (utwory literackie), gdzie przygotowuje edycje dramatów Przybyszewskiego.

A zatem dorobek pohabilitacyjny Hanny Ratusznej jest bogaty i różnorodny. Jej zainteresowania badawcze zostały znacząco poszerzone i pogłębione. Zaczęła badać nowe obszary tematyczne i uczestniczyć w różnych, liczących się projektach badawczych.

Popularyzacja wiedzy

Hanna Ratuszna aktywnie uczestniczy w popularyzowaniu nauki, działając przede wszystkim jako redaktor naczelny „Litteraria Copernicana” oraz jako współprzewodnicząca Komitetu Okręgowego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. Jest opiekunem naukowego Młodopolskiego Koła Naukowego UMK, bierze udział w różnego typu dyskusjach, wykładach i spotkaniach organizowanych dla studentów i młodzieży szkolnej oraz w projektach wspólnie z nimi realizowanymi, miała też wykłady dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Ta sfera jej działalności charakteryzuje się dużą aktywnością i zaangażowaniem.

Przygotowała w roku 2016 kurs e-learningowy *W kręgu modernizmu* (zamieszczony na Platformie Wydziału Filologicznego). Oprócz 6 modułów, materiałów i quizów, zagadnień związanych z literaturą i sztuką polskiego i europejskiego modernizmu zaplanowała kurs, na który złożyło się 30 godzin wykładów przeznaczonych dla studentów polonistyki, kulturoznawstwa i osób zainteresowanych literaturą i sztuką modernizmu.

Dzielność dydaktyczna i organizacyjna

Hanna Ratuszna od roku 1996 związana jest z Zakładem Literatury Młodej Polski i Dwudziestolecia Międzywojennego. Początkowo była zatrudniona na stanowisku asystenta, następnie adiunkta, a obecnie profesora nadzwyczajnego. Od października 2015 r. pełni funkcję kierownika tegoż Zakładu. Z tym jest związana jej długoletnia praktyka dydaktyczna. Hanna Ratuszna prowadziła różne typy zajęć: konwersatoria, wykłady, monograficzne i uniwersyteckie. Warto docenić jej autorski 30 godzinny wykład monograficzny poświęcony twórczości poetek młodopolskich. Od roku 2012 jest opiekunem naukowego Młodopolskiego Koła Naukowego. W latach 2013-2016 pełniła funkcję tutora studenta MISH.

Hanna Ratuszna wypromowała 50 prac magisterskich i licencjackich. Wypromowała doktorantkę: Agnieszkę Straburzyńską-Glaner (2017), która pod jej opieką napisała pracę doktorską pt. *Doświadczenie wędrówki w życiu i twórczości Jerzego Żuławskiego*. Pod jej

opieką znajduje się drugi doktorant mgr Maciej Kazimierkiewicz, który przygotowuje pracę pt. *Groza niewiadomego – nurt irracjonalny w twórczości Antoniego Langego*. Uczestniczyła w 4 przewodach doktorskich (UW, UG, UMK, IBL PAN) i 2 przewodach habilitacyjnych (UMK, UJ). Napisała recenzje wydawnicze rozpraw naukowych – książki habilitacyjnej dra M. Kurkiewicza (UKW) i profesorskiej dra hab. Grzegorza Iglińskiego.

Warto dodać, że Hanna Ratuszna kilkakrotnie składała wnioski grantowe do NPRH na ambitne projekty badawcze w roku 2017 i 2018 (*Japonizm w utworach literackich, paraliterackich i publicystycznych okresu Młodej Polski*). Niestety zostały one odrzucone z przyczyn pozamerytorycznych. Nie oznacza to jednak, że nie pracowała w różnych projektach grantowych jako współwykonawca. Udało jej się, co należy docenić, nawiązać różne, ciekawe kontakty zagraniczne. Odbyła dwa staże naukowe: w Uniwersytecie w Wilnie i Uniwersytecie di Roma „Ter Vergata”. Nawiązała, jak widać, ważną współpracę naukową z zagranicą, publikowała teksty w języku obcym w zagranicznych czasopismach. Szczególną rolę w jej przypadku odgrywa wzajemna współpraca i wymiana myśli z Uniwersytetem w Giessen, dzięki której zostały wydane 2 tomy artykułów.

Z pełnionych przez nią funkcji warto wymienić jej członkostwo w Zarządzie Fundacji im. Artura Hutnikiewicza, w Towarzystwie Naukowym w Toruniu i Towarzystwie Literackim im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Stowarzyszeniu im. Stefana Żeromskiego w Warszawie. Od roku 2017 pełni funkcję wiceprzewodniczącej Wydziałowej Komisji Wydawniczej, jest członkiem Rady Wydziału Filologicznego UMK, wiceprzewodniczącą Komitetu Okręgowego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego.

Za swą działalność otrzymała Indywidualną Nagrodę Rektora w dziedzinie naukowo-badawczej (2010), Wyróżnienie Zespołowe Rektora UMK za osiągnięcia organizacyjne (2017) i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę (2018).

Wniosek

Bogaty, dojrzały, różnorodny, wyraźnie ukierunkowany i układający się w logiczną całość dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny dr hab. Hanny Ratusznej, prof. UMK, oceniam wysoko. Świadczy on o tym, że mamy do czynienia z badaczką w pełni doświadczoną, samodzielnie myślącą, kompetentną, odpowiedzialną i bardzo rzetelną. Niewątpliwie Hanna Ratuszna swymi wszechstronnymi pracami wnosi znaczący wkład w budowanie prestiżu

macierzystej uczelni. Stwierdzam, że dr hab. Hanna Ratuszna, prof. UMK, spełnia wymagania ustawowe, określone w art. 26. Ustawy z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), jakie są stawiane kandydatom do tytułu naukowego i z satysfakcją popieram wniosek o nadanie Jej tytułu profesora.

Warszawa, 25 lutego 2019 r.

Maria Jolanta Olszewska